

Ferenczes István: *Amor mystica*
Pro-Print Könyvkiadó, Csíkszereda, 2011, 110 l.

Először essék néhány szó a könyv külleméről, szépségéről. A legjobb hagyományt követő könyvészeti értékeiről. A fedőlap, a papír, a betűtípus nemességéről. Márton Árpád illusztrációi, grafikái teljes összhangban vannak a művekkel. A már nevében is sokat ígérő csíkszeredai Tipographic Nyomda mives munkát végzett. S nem utolsó sorban illesse dicséret a Burus Endre vezette Pro-Print Könyvkiadót, ők ebben a sorozatban előbb Arany János *Őszikék*-jét adták ki, és ezt követte az *Amor mystica*.

Ferenczes István verses imakönyve méltó folytatást jelent, és egyben a nagy költőelőd mércéjének is megfelel. A mai erdélyi és egyetemes magyar költészet egyik legkiválóbbika ő – és ez jól látszik ebből a kötetből is. (Nem mellesleg székesfehérváriként megjegyzem, hogy a költőt számtalanszor üdvözölhettük Fejér megye székhelyén, a Szent István Művelődési Házban megrendezett eseményen, a határainkon túli magyar irodalommal foglalkozó tanácskozáson.) Természetesen az ilyen, tematikus verseskötet alkalmat ad arra is, hogy átgondoljuk az istenes líra jellegét. Hiszen oly sokféle ez az irodalom, a hitbuzgalminak nevezhető irományoktól a metafizikus jellegű, a filozófiával is érintkező nagy költeményekig. Ez utóbbi sorba olyan alkotókat helyezhetünk, mint Balassi Bálint, Ady Endre, Babits Mihály, Pilinszky János, Nagy Gáspár, Kányádi Sándor és mások. S ha az imént imakönyvet említettem, akkor erősen gyanítható, hogy Ferenczes István művei mindegyik igényt kielégíthetik. Hiszen ezek a Máriát dicsőítő vagy éppen karácsonyi tárgyú versek valódi imádságok is, s ily módon akár szertartásokon is fölhasználhatók, ám kétségtelen, hogy többet, egyetemesebbet jelentenek egy-egy ünnepi alkalomnál. Nem véletlen, amit Tamás József püspök ír az ajánlásban: „O, aki Csíksomlyó közelében, Csíkpálfalván született, bár a korábbi időkhöz képest akkor már más szelek fújdogáltak, mégis a székely ősök hitével töltekezve nőtt fel, ami végigkísérte életét. Ebből a lelkületből születtek meg e versei is.” Igaz mondatok, és tegyük hozzá, hogy a lelkülettel kivételes lírai tehetség társult!

A csíksomlyói lelkület valóban végig meghatározza ezeknek a műveknek a szellemiségét. *Csíksomlyói Naphimnusz* igazolja, hogy Assisi Ferenc kései rokona ő, és milyen beszélő már a neve is... Ferenczes valódi ferences, mondhatjuk! Ebben a nagy ívű művében szól a teremtett világ elemeinek rendeltetéséről, és érzékelteti, hogy minden beleágyazódik egyrészt a lokalitásba, másrészt az egyetemes értékrendbe. S ugyanígy olvad egybe a világlíra és a magyar verselés. A biblikus szövegek, a népköltészeti elemek, a néphagyomány, a magyar költészet tradíciói, valamint az ősi vallás és a kereszténység viszonya mind-mind erős pillérei ennek a versbeszédnek. Mögöttük a költő biztos hite és erkölcsi magatartása húzódik meg, együtt a kisebbségi lét gyökereivel. Emelkedett befejezése: „Laudato si mi singore, áldott légy, / Ha jön a jó halál, ha eljön majd a vég. / Boldogok, kik Benned múlnak, / Veled élnek, veled halnak. / Te vagy a fény, / Te vagy a fény.” S még egy részlet, ami kétségkívül Assisi Ferenc világát idézi: „Aranyban ragyog Urunk és Apánk, /

Keletről nyugatra jár, rajtunk áthalad, / Őbenne lakik Máriánk, / Ő lett a hazánk, pátriánk, / Tenger s a part.” Később „asszonyunk a Hold”, s könnyű fölfedeznünk az áthallást, ha a Napfivérre és Holdnővére gondolunk. A Mária-kultusz katolikus hagyománya pedig egyenes ágú leszármazottja a Földanya-kultusznak – költőnk felfogása szerint is.

Az is természetes egy ilyen imádságos verseskönyvben, hogy a jeles napok, a keresztény ünnepek részletei is helyet kapnak benne. Már az *Advent a tengeren* c. nyitóvers is ezt mutatja. A megfáradt ember Krisztus-várása kap itt hangot, mégpedig úgy, hogy érintkezik egymással ez egyéni léthelyzet, valamint a közösségi vágyak vidéke. És persze az örök advent reménysége itatja át az egész szöveget. „Mint az okatlan állat, / Keresem azt a jászlat, / Ágyat s mélyén a vágyat, / A semmibe tűnt társat, / Ki poharamba bort önt, / Mert értem csak egy vers jön, / Tán a hazám lesz, rejtek, / Hol nem sír föl a gyermek...” Ugyanakkor van itt tragikus mozzanat is, mintha a jászol már előre jelezné a későbbi keresztet. De mindez úgy jelenik meg, hogy a profán és a szakrális együtt erősítik egymást. A *Karácsonyi félszonettek*ben pedig még inkább látjuk a személyiség hitelét, az önéletrajzi elemek jelenlétét, a karácsonykor született kisgyermek, a majdani poéta világra jöttét. (Bár a Wikipédián azt olvassuk, hogy a születés dátuma 1945. január 1. De ez tulajdonképpen mindegy, hiszen mindenképpen a karácsonyi ünnepek a döntő ebben az esetben.) Úgy is mondhatjuk, hogy a misztikus szerelem (*amor mystica*) gyümölcsként, egy háborgó, háborús világba született bele. „Karácsonykor születtem. Hullt a hó / mikor semmibe sikoltott anyám... / Az erdők alatt kóbor eb csaholt, / vonított: nem volt sehol a hazám. // Nevemet hozta, nyílt a kiskapu. / Szent István jött, de ő sem tudta már, / király volt-e, avagy vértanú...” Az abszurd történelmi helyzet, az ott-hontalanság, a kilátástalanság huszadik századi változatai ezek kétezer esztendővel azután, hogy hiába keresett szállást a szent család. Így ölelkeznek össze a különböző történelmi idők, a különböző tragikus események, amelyekkel minden korban szemben állnak az áldásos események, mindenek előtt a gyermekszületés valósága és misztériuma.

Ezek a művek egyértelműen igazolják, hogy a jó költő bármilyen témához nyúl, bármilyen sokat idézett tárgyhoz, mindig tud újat mondani, legalábbis a „hogyan?” kérdést illetően. Így van ez a *Karácsonyi reminiszcenciák*ban is, ahol ismét megjelenik a nagy ünnephez kötődő tragikus élmény, a háború rettenete. „Szentséges éj, karácsony volt, / a harang fehér gyászban kongatott, / a csöndöt imádták némán, / megrokkantak a székely angyalok.” S ez már egy 1997-es születésnapra visszatekintés arra a bizonyos háborús karácsonyra. Többet jelent itt az erdélyi, a székely jelrendszer, főként a „fehér gyász” hangsúlyozása. (Tudjuk, hogy vannak vidékek, ahol nem a fekete a gyász színe.) A csönd imádata és a székely angyalok jelenléte különösen érzékletessé teszi ezeket a sorokat. És hasonlóképpen megszólaltatja a szétszórt nép sorsa fölötti fájdalmat, a csodák késlekedését. Ám mindezt egyben föl is oldja a Krisztusba vetett hit, a kínok kimondásával együtt.

Ugyancsak ez a hit segít legyőzni a kisebbségi sors okozta szorításokat, és ehhez járul hozzá a biztos értékek eljövételének reménye. Az *Amor mystica* egész világát

átitítja a történelmi érzékenység, valamint a balladisztikus vonások összessége. Ugyanígy az ősiség és a modernitás egymásba ölelkezése. Az anyanyelv bűvöletében élő költő értékőrző szándéka. Akkor is, ha – mint az akkor hetvenöt esztendőös Sütő Andrásnak írott *Marosszentimrei templom 2002* című vers mutatja – már maga az Úr is hiányzik. Akkor is, ha számol az irodalmi létforma nagy veszteségeivel, Nagy Gáspár vagy Lázár Ervin halálával, miközben Babits Mihályt is megidézi. Ferenczes István a magyar líra tragikus színeit festi tovább, egyfajta legújabb kori, a romantikára is hajazó hangon. Ám fölfedezhetjük benne az Adyra emlékeztető küldetésstudatot, itt-ott a vétó jeleit, persze megtartván katolicizmusát. (Lásd Mária- és hagyománytisztelet.) A fájdalom mellett mindig érzékeltetni tudja az öröklét reményét is.

Nyelvében pedig őrzi az archaikus ízelet, a zsoltárok szerzőjének és a prédikátoroknak szellemiségét, erkölcsi tartását. Többek között ezért rendkívül értékes Ferenczes István új verseskötete.

Bakonyi István